

STRATEGO

NOVOSTI SMART

Popis stanovništva – između političke aritmetike i depopulacije (1)

Autor Rade Dragojević - Wednesday, November 24, 2021, 22:41

SHARE Facebook Twitter G+ Like 5 Tweet

O upotrebama i zlupotrebama popisa stanovništva

O netom završenom popisu stanovništva, kućanstva i stanova u nas sasvim sigurno neće se ispejvavati pjesme, pričati priče niti će se na te teme komponirati melodije. Uostalom, kako i bi kad je uopće teško i zamisliti neku birokratskiju i antipatičniju mjeru od popisivanja domaćinstava i ljudi. Ona nije samo odiozna sama po sebi, jer predstavlja ono sivo i banalno lice države koje se jednom u deset godina ukaže pojedincima koji obitavaju na ozemlju pojedine zemlje, nego i zato kod nemalog broja ljudi popis čak zna izazivati, ako ne baš strah, a onda svakako podozrenje, sami popisivači nerijetko se doživljavaju kao uljezi kojima nipošto ne treba otvarati vrata, a država se percipira kao moloh koji se pojedincima preko popisa uvlači u krevet, otkriva defraudante, utvrđuje što rade i čime se bave, tko je kakvog materijalno-imovinskog stanja i slično. Jer, ruku na srce, dati državi, odnosno nekoj njezinoj agenciji, u ovom slučaju Državnom zavodu za statistiku, posve svojevrijedno čitav naramak podataka o samome sebi, stanu i svom domaćinstvu doista može izgledati krajnje nesmotreno, a u nekih naših paranoičnijih građana takvi zahtjevi koji stižu od države mogu se doživjeti kao protuzakonito ulaženje u privatni i intimni prostor svakog čovjeka i kao takvi mogu u njih izazvati panične reakcije. Da se takve i slične primiri, može pomoći racionalno ukazivanje na važnost popisa, kao i objašnjenje da prava svrha popisivanja leži u tome da država jednom u deset godina svoje javne politike akomodira i prema novim statističkim podacima dobivenima na temelju popisa stanovništva. Također, nije zgreoga ponavljati sve one garancije koje daje Statistički zavod ili vlada, a koje govore o tome da je anonimnost pojedinaca na popisu zajamčena i da će se ona čuvati, da je korištenja prikupljenih podataka s popisa u bilo koju drugu svrhu (policijsku, poreznu, vojnu ili političku) strogo zabranjeno, te da se podaci s popisa koriste isključivo u statističke svrhe i ni u koje druge te da se tako dobijene informacije u javnosti prezentiraju jedino u agregiranim, što će reći, anonimnim oblicima.

Što to smeta katoličkom kleru?

Neka od pitanja na upitniku doista mogu izazvati podizanje obrva čak i u najdobronamjernijih promatrača. Recimo, pitanje o vjeroispovijesti na našem popisu prije 1990. godine nije postajalo. Jasno je da je jednoj ateističkoj i komunističkoj Jugoslaviji to pitanje bilo posve irelevantno i kao takvo suvišno, ali postavlja se pitanje zašto je to pitanje uvršteno u popisne upitnike nakon 1990. godine, kad se ne vidi, barem ne na prvu, što je to što bi se u statističko-demografskom smislu moglo zaključiti iz vjerničke

I ZVIJEZDE SU ODABRALE SVJETLOST...

mape zemlje poput Hrvatske u kojoj su praktički svi katolici, niti kakve bi se to javne politike mogle voditi na temelju podatka o vjeroispovijesti. Tim prije, što Hrvatska ne pozna crkveni porez, pa da bi onda podatak o rasporedu i brojčanosti pojedine kongregacije, kao i o broju ateista, mogao biti temelj za precizno razrezivanje poreza. Kao što se zna, Katoličku, ali i sve ostale crkve u nas plaćaju svi jednako, neovisno o tome jesu li vjernici ili ne. Osim, naravno, ako to pitanje nije primjer krajnje ispolitiziranosti, odnosno ako ono u upitnik nakon 1990. godine nije uvršteno samo zbog pritiska u javnom životu sve prisutnije Katoličke crkve i zbog sve većeg utjecaja te organizacije na svekoliki život u novoj demokraciji. Tako podatak o osamdeset i nešto postotnoj prisutnosti katolika u Hrvatskoj, koji se uz minimalne oscilacije manje-više ponavlja iz popisa u popis, čini se da više služi u svrhu političkog biltanja same te organizacije i ovjerovljivanje njihove ionako neosporivo vodeće pozicije u društvu. Osim toga, na pitanje o vjeroispovijesti na ranijim popisima (iz 2011. i 2001. godine) nudila se samo jedna opcija – *katolička*, a svaku se drugu vjeroispovijest, već prema preferenciji popisivanog stanovnika, trebalo rukom ispisati, pa ispada da je biti katolik svojevrsna povlastica. Statističari su tako i (ne)namjerno samo verificirali stvarno stanje u zemlji u kojem su katolici ne samo statistička većina nego i doista su po svim pitanjima beneficirana vjerska denominacija. Na popisu iz ove godine "pogodovanje" katolicima te vrste ipak je izbjegnuto, pa je vjeru ručno potrebno upisati za sve slučajeve.

Međutim, domaći se kler ove godine digao na zadnje godine zbog uvođenja tzv. e-popisivanja, koji je omogućio da se skoro pola stanovništva samostalno popiše preko internetske aplikacije, u privatnosti svog doma i bez prisutnosti popisivača. Kler je opasnost naslutio u tome što se iskreno katolištvo u narodu ionako slabo prakticira, pogotovu među mladom populacijom, odnosno što se aktivni vjernički život često zamjenjuje praznim ceremonijalizmom i sve rjeđim i uglavnom formalnim prisustvovanjem vjernika u crkvama, pa se samopopisivanje na Kaptolu doživjelo kao neželjena mogućnost da se po njih porazna situacija s terena preslika i na popis, odnosno da svatko sam sa vlastitom savješću, a bez interferencije popisivača s kauča, kod kojih uvijek postoji opasnost da postave sugestivna pitanja o vjeri i naciji, slobodno odredi o svojim opredjeljenjima.

U Australiji popisivali dingose, ali ne i Aboridžine

Da su popisne ankete sadržavale, sa današnjeg stajališta gledano, neke krajnje neprimjerene upite govori i podatak da je na nekoliko popisa u Sjedinjenim Državama u 19. stoljeću bilo i pitanje: "Imate li duševnih bolesnika u obitelji?". Takva direktnost danas je ipak nezamisliva i pitanja o ovim i sličnim temama na popisu više nema.

Osobno sam ove godine radio kao popisivač na području Novog Zagreba i iz prve ruke mogu reći da sam sreo malo onih među popisanim koji nisu imali barem nekakvu, makar i najbezazleniju primjedbu na popis, a poneki i ponešto ozbiljniji prigovor. To, dakako, ne znači da su se ljudi odbijali popisati, ili da su bojkotirali popis, ali da je praktički svaki od njih imao poneku obječiju, tipa, "je'l to za poreznu", "čemu OIB", "čemu uopće popis, kad smo svi u policijskim kartotekama" i slično, to je također istina. Posebna nepovjerljivost vladala je među strancima, jer su se bojali da bi popis mogao negativno utjecati na njihov boravišni i radni status. Međutim, velim, sve to ipak nije preraslo u neko masovno opiranje popisu, iako jest pokazatelj da većina ljudi popisu kao takvom prilazi pomalo sumnjičavo.

Da problematici popisa doista treba prići s potrebnom dozom zdrave skepse govori i povijest te administrativne mjere, koja je daleko od najsvjetlije. Recimo, prvi popisi u Sjedinjenim Američkim Državama, koji se redovito odvijaju od 1790. godine, bili su krajnje restriktivni prema crnačkom stanovništvu. Naime, jedan afro-američki rob na američkim popisima sve tamo do pred kraj 19. stoljeća vrijedio je kao tri petine jednog bijelca.

Ili, drugi slučaj. Sjevernoamerički Indijanci dugo se uopće nisu popisivali, jer od države nisu bili ni tretirani kao građani. Kad su naposljetku počeli biti popisivani podijeljeni su u dvije kategorije, na one u rezervatu, a koji nisu plaćali porez i na Indijance koji su živjeli među drugim američkim građanima i njih je popis prepoznavao kao "civilizirane Indijance". Takvo segregirano popisivanje konačno je prestalo 1924. godine nakon donošenja Zakona o indijanskom državljanstvu kad su svi Indijanci u svojim pravima izjednačeni s drugim građanima Sjedinjenih Država.

Rasistički elementi popisa nisu rezervirani samo za američki slučaj. Tako se Aboridžini u Australiji sve tamo do sredine šezdesetih godina prošlog stoljeća nisu računavali u regularno stanovništvo, pa kao takvi nisu ni brojani na popisu. Tako su se na australskim popisima do 1967. godine uredno brojali bijelci, ovce i dingosi, ali – Aboridžini ne! Te godine zakon je promijenjen i u popis su konačno uključeni i pripadnici starosjedilačkih naroda. Međutim, do toga je došlo na jedan krajnje bizaran način. Naime, australska je vlada mislila da se do civilizacijskih visina treba dovinuti referendumom, a ne, recimo, pukim administrativnim ukidanjem rasističke prakse. Stoga je o uvrštenju domorodaca na popisne liste pitala bjelačko stanovništvo na referendumu. Bijelci su odgovorili pozitivno i s preko 90 posto glasova "velikodušno" dozvolili domorocima da se i

Tagovi

- aplikacije
- Bill Gates
- blogovi
- bogatstvo
- fitness
- hrabrost
- ideja
- karijera
- knjige
- kreativnost
- Liste
- menadžment
- Motivacija
- novac
- obrazovanje
- odluka
- osobne financije
- pisanje
- plan
- poduzetništvo
- posao
- Poslovna literatura
- postupci
- produktivnost
- promjena
- psihologija
- rad
- reputacija
- sreća
- stres
- studije
- tehnologija
- upravljanje
- ured
- uspjeh
- učenje
- vrijeme
- zagreb
- zaposlenici
- zdravlje
- znanje
- šansa
- šefovi
- štednja
- život

Pogledajte što ima novoga na Luxury.hr

Ekskluzivni događaj obasjan trima Michelinovim zvjezdicama – „East Meets West Gastronomic Extravaganza“ u lošinjском restoranu Matsunoki Lošinjски Hotel Bellevue posebnim lifestyle wellbeing programom obilježava Globalni dan

onu popisuju, ali ostaje perverznan podatak da se o ukidanju rasističke mjere odlučivalo plebiscitom, kao da je za jednu takvu promjenu bio potreban elektoralni legitimitet.

IBM i popis stanovništva u nacističkoj Njemačkoj

Da je s popisom malotko sretan, govori i podatak da je i dio domaćih političara prije negoli se s popisom uopće i krenulo, počeo puhati na njega. Tako je vukovarski gradonačelnik Ivana Penava u startu izrazio sumnju da će popis, uostalom, kao i dotadašnji, pokazati – za njegov ukus – nerealno visok broj pripadnika srpske zajednice u gradu i okolini. Najprije je osudio preporuku da se među popisivače uključe i pripadnici srpske manjine, a zasmetao mu je i plakat Srpskog narodnog vijeća koji je pozivao Srbe u Hrvatskoj da iskoriste mogućnost elektroničkog samopopisivanja i tako izbjegnju nezgodna pitanja o nacionalnosti uživo.

Sam pojam popisa skopčan je s pojmom *cenzusa* koji izvorno označava popis odraslih muškaraca u Rimskoj republici sposobnih za vojsku. U moderno vrijeme to se značenje izgubilo, dapače, popis se nikako nije više smio koristiti za novačenje mladića u vojsku. Međutim, u Prvom svjetskom ratu, američki Zavod za statistiku je bio prisiljen davati podatke s popisa vojnim vlastima kako bi se utvrdilo tko je dezertir.

Vjerojatno najpogubnija zloupotreba popisa odvila se po dolasku nacista na vlast u Njemačku 1933. godine. Kao što se zna ultimativni krivci za sve njemačke političke i ekonomske neprilike bili su, prema novim vlastodržcima, Židovi. Međutim, postavilo se pitanje, kako ih locirati. Godine 1933. nova je vlast procjenjivala da ih je od pola milijuna do 600 tisuća u ukupnom stanovništvu tadašnje Njemačke. Hitler, naravno, nije bio prvi tiranin opsjednut antisemitizmom i progonom Židova, ali je bio prvi koji je imao mogućnost korištenja tehnologije u tu svrhu, pa je tu mogućnost i iskoristio.

Nacistima Židove nisu predstavljali samo oni koji su bili aktivni vjernici i koji su Židovstvo prakticirali javno. Kad bi tome bilo tako, onda bi im posao utvrđivanja "untermenscha" bio relativno lagan. Posao je bio puno kompleksniji. Trebali su evidentirati i sve one druge koji su bili Židovskog podrijetla, trebalo je pronaći sve one već asimilirane, kao i sve one u mješovitim brakovima, pa čak i one preobraćene na kršćanstvo. Tek nakon što svi Židovi budu identificirani moglo se krenuti u akciju konfiskacije njihove imovine, njihove getoizacije, deportacije i konačno – njihove eksterminacije. Pretraživanje tog ogromnog broja knjiga rođenih, komunalnih, crkvenih i državnih popisa, najprije u Njemačkoj, a onda i diljem Europe, predstavljao je velik zadatak unakrsnog indeksiranja. Sve to zahtijevalo je računarsku tehnologiju. Ali, kompjutera tada nije bilo. Međutim, postojao je IBM.

IBM je računarsko-informatička tvrtka s poviješću, danas duljom od stotinu godina. Ta američka tvrtka poseban financijski uspon doživljava tridesetih godina prošlog stoljeća kad prihvaća ponudu novih vlasti u Njemačkoj da osmisli i implementira novi sustav za popis stanovništva, a zapravo sustav praćenja i lociranja Židova i drugih progonjenih skupina u nacističkoj Njemačkoj. Istovremeno IBM prihvaća i ponudu američke vlade da osmisli i proizvede i sistem evidentiranja zaposlenih. Ta dva posla tvrtki su omogućili da u razdoblju od 1935. do 1939. poveća rast prihoda u visini od čak 81 posto. O svemu tome, pa i puno više, ima u knjizi "IBM i holokaust" autora Edwina Blacka. Autor detaljno opisuje kako je IBM pomogao Hitleru u evidentiranju "državnih neprijatelja" i koji je izum bio presudan: "Bušena kartica izumljena je krajem 19. stoljeća za američki Statistički zavod. Karticu, kao i tabulacijski stroj patentirao je Amerikanac njemačkog podrijetla Herman Hollerith. Ta kartica, otprilike veličine novčanice od jednog dolara, mogla je pohraniti na sebi sve bitne informacije o pojedinoj osobi, o mjestu na kojem se dotična osoba nalazi ili gdje je rođena kao i podatke o aktivnostima vezanima uz pojedinu osobu, ovisno o rasporedu rupica na kartici koje su bile izbušene u redove i stupce. Kartica bi se ubacila u brzi čitač (tabulacijski stroj), a iz njega bi izlazili osobni podaci. S bušenim karticama mogli su se dobiti ne samo podaci o nekom broju ljudi na nekom mjestu, već i detalji vezani uz spol, rod, vjeroispovijest, nacionalnost, boji kose, boji kože, zanimanju, kao i podaci o tome koliko ih je rođeno u Vestfaliji, a koliko u Varšavi, itd. IBM-ove bušene kartice nisu samo isporučivale ukupne brojeve, već i detaljne osobne podatke o svakom onom koji je bio izbrojan i popisano. Informacijska era tako je rođena u Berlinu 1933. godine, a ne u Silicijskoj dolini."

Pozdravimo se s popisom stanovništva kakav smo poznavali

Njemački primjer zloupotrebe statistike i popisa stanovništva je najdrastičniji, ali nikako nije posljednji. U toku Drugog svjetskog rata američka administracija je mrtva-hladna iskoristila popis stanovništva i na temelju tih podataka je locirala američke državljane japanskog podrijetla i sve ih deportirala u logore, kao oblik osvete za japanski napad na Sjedinjene Države. Da američka administracija ni danas ne pređe od pokušaja zloupotrebe statistike i popisa govori i nedavni primjer kad je nakon napada na njujorške blizance 2001. godine američka administracija zahtijevala od Državnog zavoda za statistiku podatke o američkim građanima muslimanskog porijekla.

wellnessa

Boutique Hotel Alhambra ugošćuje chefa s dvije Michelinove zvjezdice

Svježi dašak stila i luksuza uz novo vodstvo Boutique Hotela Alhambra

Selekcija.hr: 'all-in-one' rješenje za upravljanje ljudskim resursima

Kalendar objava

November 2021

M	T	W	T	F	S	S
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

« Sep

Marc Rotenberg iz Informacijskog centra za elektroničku privatnost, neovisne neprofitne organizacije, objašnjava što se dogodilo kad je Ministarstvo domovinske sigurnosti zatražilo od Statističkog zavoda lokaciju Amerikanaca muslimana koji žive u Sjedinjenim Državama.

"Iako je stvar bila vrlo slična situaciji koja se dogodila tijekom Drugog svjetskog rata, mislim da se ipak nikada nije razgovaralo o njihovom interniranju, ali o nekoj vrsti posebnih mjera prema muslimanima, svakako jest. Za sve to saznali smo kroz Zakon o slobodi pristupa informacijama oko kojeg smo u to vrijeme surađivali s Ministarstvom domovinske sigurnosti", kaže Rotenberg.

"Kada je akcija Ministarstva domovinske sigurnosti otkrivena, postojao je istinski napor unutar Odjela za popis stanovništva da se njegove procedure povjerljivosti poboljšaju i da se jasno stavi do znanja da informacije koje prikuplja ta agencija ne smiju biti dostupne drugim savezima agencijama, čak ni u takvim okolnostima", zaključuje Rotenberg.

Popis 2021. je iza nas i kako nas obavještavaju nadležni, popisa kakve smo dosad poznavali u budućnosti više neće biti. Zamijenit će ga stalni registar stanovništva. Hoćemo li se u i tom slučaju susretati s narušavanjima privatnosti i anonimnosti podataka i na koji način, ostaje da vidimo. Popise kakve smo poznavali, više, najvjerojatnije nećemo susretati. Teško da će itko zbog toga žaliti.

Rade Dragojević

*Novinarski projekt **Popis stanovništva – između političke aritmetike i depopulacije** realizira se u okviru potpore novinarskim radovima Agencije za elektroničke medije.*

SHARE

Facebook

Twitter

G+

Pinterest

Like 5

Tweet

Prethodni članak

Skrb o dementnoj osobi – Kako prilagoditi životni prostor?

Slijedeći članak

Popis stanovništva – između političke aritmetike i depopulacije (2)

Rade Dragojević

<http://www.stratego.hr>

SRODNI ČLANCI

VIŠE OD AUTORA

Popis stanovništva – između političke aritmetike i depopulacije (2)

Skrb o dementnoj osobi – Kako prilagoditi životni prostor?

FlixBus ove jeseni jača ponudu novim linijama za najatraktivnije europske kulturne, modne i gastronomske destinacije

STRATEGO

Poslovne i životne strategije za bolji i uspješniji profesionalni život

Kontakt: redakcija@stratego.hr

JOŠ VIŠE ČLANAKA

Popis stanovništva – između političke aritmetike i depopulacije (2)

Monday, November 29, 2021, 20:25

Popis stanovništva – između političke aritmetike i depopulacije (1)

Wednesday, November 24, 2021, 22:41

Skrb o dementnoj osobi – Kako prilagoditi životni prostor?

Wednesday, November 3, 2021, 03:30

ČITANE KATEGORIJE

Smart

532

Life

341

Boss

183

Novosti

119

Money

116

Misao dana

101

Tech

87